

PORADNIK

strategia rozwoju gminy

O jakie zapisy w strategii rozwoju gminy warto wnioskować, żeby chronić doliny rzeczne i zwiększać retencję wody na obszarze zlewni?

Dlaczego działać teraz?

Zmiana klimatu niesie za sobą przedłużone okresy suszy, nieregularne i często ulewne opady oraz częściej występujące podtopienia. Odpowiednie zagospodarowanie dolin rzecznych może pomóc w łagodzeniu tych efektów. Dwa kluczowe kierunki działań, które warto promować, to zatrzymywanie wody deszczowej w miejscu opadu oraz przywracanie rzekom biegu zbliżonego do naturalnego.

W 2023 r. weszła w życie reforma systemu zagospodarowania i planowania przestrzennego w Polsce¹, która wprowadziła nowy dokument planistyczny – plan ogólny gminy, jednocześnie znosząc dotychczasowe studium uwarunkowań i kierunków rozwoju. Strategiczne zapisy dotyczące kształtowania przestrzeni, które wcześniej były uwzględniane w studium, będą teraz umieszczane w strategii rozwoju gminy. Po reformie strategia rozwoju gminy stała się dokumentem obowiązkowym, który ma odpowiadać m.in. na wyzwania związane ze zmianą klimatu.

Nowe plany ogólne gmin oraz strategie rozwoju gmin muszą zostać uchwalone przez gminy do 1 czerwca 2026 r.² Okres przygotowania nowych dokumentów jest dobrym momentem, by ubiegać się o wzmocnioną ochronę dolin rzecznych i zwiększanie retencji wody w gminach.

O tym, jak zaangażować się w tworzenie planów ogólnych gminy, by chronić tereny otwarte, przeczytasz w [poradniku o planowaniu przestrzennym](#). Z kolei w tym poradniku dowiesz się, o jakie zapisy warto wnioskować w strategii rozwoju gminy w kontekście zarządzania wodą w zlewni.

1 Zobacz pełny tekst aktualnej ustawy o planowaniu przestrzennym pod linkiem: isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20030800717 (dostęp 08.04.2025 r.). Zobacz, jakie zmiany wprowadziła reforma z 2023 r. pod linkiem: isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230001688 (dostęp 08.04.2025 r.).

2 Termin został wydłużony o pół roku względem pierwotnej ustawy. Zobacz pełny tekst ustawy z dnia 4 kwietnia 2025 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw pod linkiem: isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20250000527 (dostęp 06.05.2025 r.).

Jak zarządzana jest woda w gminie?

Czemu zwiększanie retencji i ochrona dolin rzecznych są tak ważne?

Woda przemieszcza się w krajobrazie w zamkniętym obiegu. Tak zwany duży, globalny obieg wody obejmuje takie procesy, jak parowanie, opady oraz ich spływ rzekami do oceanów. W tym systemie ilość wody pozostaje stała. Podobnie funkcjonuje obieg wody na mniejszą, regionalną skalę, gdzie opad przekłada się na parowanie, transpirację (czyli parowanie z tkanek roślin) oraz odpływ wody. Kluczowym elementem tego obiegu jest retencja wody, czyli jej zatrzymywanie. Zależy ona od sposobu zagospodarowania przestrzeni i zdrowia ekosystemów. To właśnie obecność i stan lasów, parków, łąk, mokradeł i zbiorników wodnych decydują, ile wody opadowej zostaje zatrzymane na danym obszarze, a ile będzie spływać bez opóźnienia do rzek, zwiększając ryzyko podtopień i suszy.

Rzeki zasilane są wodą, która spływa do nich po powierzchni terenów przyległych, dopływa w mniejszych strumieniach i przesiąka pod ziemią. Cały obszar, z którego woda trafia do danej rzeki, to jej zlewnia. To, jak zagospodarujemy jeden fragment doliny rzecznej, wpływa na całą zlewnię. Jeśli w górnym biegu rzeki (bliżej jej źródła) pozwolimy rzece naturalnie meandrować, woda spłynie wolniej do dolnego biegu rzeki (bliżej jej ujścia). Dodatkowo, retencja wody na przylegających do rzeki terenach w górnym biegu rzeki zmniejszy i opóźni jej odpływ. Te zależności chronią obszary zlewni bliżej ujścia rzeki przed powodzią, a górne – przed suszą.

Dla całej doliny rzecznej kluczowe są zapewnienie przepuszczalności nawierzchni i lokalnej retencji, a także ochrona terenów zalewowych przed zabudową. Na tych obszarach powinniśmy dążyć do dużego udziału terenów zieleni, terenów podmokłych i otwartych wód, tak aby przy wezbraniu woda miała przestrzeń na rozlanie się, nie powodując zniszczeń. W obszarach zabudowanych na obszarze zlewni warto gromadzić wodę opadową w ogrodach deszczowych, nieckach chłonnych i rowach.

Zwiększanie retencji dodatkowo poprawia mikroklimat, odbudowuje zasoby wody pitnej i poprawia jakość wód. Razem z ochroną terenów zalewowych stanowi to działania adaptacyjne do zmiany klimatu. Działania mitygujące, czyli ograniczające zmianę klimatu, jakie można podjąć w dolinach rzecznych, to ponowne nawadnianie mokradeł. Uwodniony torf jest naturalnym zbiornikiem dwutlenku węgla, jednak kiedy zostaje osuszony, ten gaz cieplarniany się z niego ulatnia. Ponowne nawodnienie osuszonych torfowisk może znacznie zmniejszyć lub zatrzymać ten efekt.

Jaki wpływ na zarządzanie wodą ma gmina?

System gospodarowania wodami powierzchniowymi i podziemnymi jest w Polsce scentralizowany. Za całość gospodarki wodnej, a także ochronę przed powodzią i przed skutkami suszy odpowiada Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie wykonujące prawa właścicielskie w stosunku do wód, które są własnością Skarbu Państwa. Podlega ono ministrowi właściwemu do spraw gospodarki wodnej; według stanu na 2025 r. jest to Minister Infrastruktury. Jednostkami organizacyjnymi Wód Polskich są: Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, 11 Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej (RZGW), 50 Zarządów Zlewni i 330 Nadzorów Wodnych. Służbą mundurową Wód Polskich jest Inspekcja Wodna. Zadania gminy, w tym lokalne plany i programy związane z gospodarką wodną, są opiniowane lub uzgadniane głównie z RZGW, natomiast szczegółowe przedsięwzięcia lokalne zgłaszane są lub uzgadniane bądź uzyskują pozwolenie na poziomie zarządu zlewni lub nadzoru wodnego.

Jednostki samorządu lokalnego uczestniczą w zrównoważonym zarządzaniu zasobami wodnymi w zakresie zadań własnych gminy – m.in. przez planowanie przestrzenne, ochronę środowiska, zarządzanie zielenią i realizację części działań z zakresu ochrony przeciwpowodziowej. Kluczowe znaczenie mają gminne dokumenty strategiczne i planistyczne, w tym strategia rozwoju gminy, plan ogólny gminy, plany miejscowe oraz miejski plan adaptacji do zmiany klimatu (obowiązkowy dla miejscowości powyżej 20 tys. mieszkańców). Zapisy zawarte w tych dokumentach oraz sposób ich realizacji zadecydują o przyszłym obrazie dolin rzecznych oraz o formach użytkowania terenów w dolinach.

Jak strategia rozwoju gminy może wpływać na zagospodarowanie wody w gminie?

Zakres strategii rozwoju gminy określa art. 10e ustawy o samorządzie gminnym³. Poniżej przedstawiamy główne elementy, które powinien opisywać ten dokument.

Cele strategiczne

To ambicje gminy sformułowane w formie celu. Cel strategiczny wyznacza kierunki działań, które mają gminę doprowadzić do jego osiągnięcia, i wskaźniki, które wykażą, że cel został osiągnięty. Ustawa wskazuje, że cele strategiczne mają mieć cztery wymiary: społeczny, gospodarczy, przestrzenny i klimatyczno-środowiskowy.

Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych

Kierunki działań określone w tej części strategii zależą bezpośrednio od przyjętych celów strategicznych. Są to praktyczne wskazania, czego wymagać będzie zrealizowanie przyjętych celów.

Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Rezultat to opis sytuacji docelowej, do której gmina dąży przez wyznaczony cel. **Wskaźnik** zaś pozwala zmierzyć, w jakim stopniu

³ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. Nr 16, poz. 95 ze zm.); zobacz pełny tekst ustawy pod linkiem: isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19900160095 (dostęp 08.04.2025 r.).

cel został zrealizowany. W zależności od celów, jakim ma odpowiadać, strategia może określać wskaźniki np. zatrzymania wody opadowej w miejscu opadu lub objętości możliwej do zatrzymania w przypadku wezbrania rzeki.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

To graficzne przedstawienie docelowego, pożądanego układu elementów, które składają się na przestrzeń gminy. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej opisuje kolejne kategorie elementów przestrzennych w formie tekstowej oraz na osobnych załącznikach graficznych – mapach poglądowych. Warto zwrócić uwagę szczególnie na punkt dotyczący struktury powiązań przyrodniczych.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Ustalenia to zasady, które będą obowiązywać po wejściu dokumentu w życie. **Rekomendacje** to sugestie, nie są obowiązkowe. Warto starać się o ambitne zapisy ustaleń, ale pamiętajmy, że strategia jest dokumentem na skalę całej gminy i ważne, by pozwalała na elastyczność w działaniu. Rozwiązania zwiększające retencję mogą być wpisane do ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

W każdym z elementów strategii mogą znaleźć się zapisy, które pomogą chronić doliny rzeczne i zwiększać retencję m.in. na powierzchni zlewni. Warto wnioskować o ambitne cele dotyczące np. retencji wody i ochrony zasobów naturalnych. Za cel gmina może przyjąć ochronę przyrody i adaptację do zmiany klimatu. Możesz wnioskować o wpisanie do strategii wskaźników, takich jak udział procentowy powierzchni biologicznie czynnej, objętość zatrzymanej wody opadowej w miejscu opadu lub objętość możliwa do zatrzymania w przypadku wezbrania rzeki. Rozwiązania zwiększające retencję mogą być też wpisane do ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

Jak możesz się włączyć?

Jak przebiegają konsultacje strategii rozwoju gminy?

Rada gminy odpowiada za ustalenie szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu dokumentu. Dokument powstaje w formie tekstowej i formie graficznej (mapy poglądowe modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej). W procesie uchwalania strategii rozwoju gminy konsultacje z lokalną społecznością są obowiązkowe.

Gmina zobowiązana jest poinformować w swoim Biuletynie Informacji Publicznej (BIP) o przystąpieniu do przygotowywania strategii rozwoju gminy i o sposobie składania uwag do projektu dokumentu. W ogłoszeniu znajdziesz informacje o terminach, miejscu składania wniosków i sposobie ich składania. Część gmin decyduje się na wprowadzenie formularzy do składania uwag, a sposób jego wypełnienia i złożenia powinien być objaśniony w ogłoszeniu. Konsultowany dokument jest zwykle dostępny online lub w siedzibie urzędu gminy do wglądu.

Inne kanały komunikacji, z których może korzystać gmina, żeby dotrzeć do większej liczby mieszkańców i mieszkanek, to m.in. strona internetowa gminy, tablice ogłoszeń, media społecznościowe i lokalne media. Proces konsultacji może obejmować spotkania otwarte, warsztaty tematyczne gromadzące różnych interesariuszy, a do obrad rady może dołączyć panel obywatelski, żeby wspólnie określić główne cele rozwoju gminy. Jeśli masz możliwość, zachęcaj radnych i radne do szerszej zakrojonego informowania i włączania mieszkańców w pracę nad strategią rozwoju gminy.

Po zakończeniu konsultacji gmina ma obowiązek opracować i opublikować w BIP raport z konsultacji, w którym przedstawi zgłoszone uwagi oraz wnioski i ich wpływ na kształt finalnego dokumentu.

Aktywnie sprawdzaj kanały komunikacji używane przez twoją gminę. Zachęcaj radnych i radne do poszerzenia możliwości konsultacji o formy bardziej angażujące. Gdy gmina ogłosi przystąpienie do zbierania wniosków lub uwag do projektu strategii, zgłoś swój wniosek w sposób wskazany przez gminę.

Jak złożyć wniosek?

Poniżej przedstawiamy cztery kroki, które warto wykonać przy składaniu wniosku lub uwagi do projektu strategii rozwoju gminy. Skorzystaj z tabeli, żeby zwiększyć swoją szansę na uwzględnienie twojej uwagi. Możesz też skorzystać z propozycji wniosków umieszczonych poniżej. Użyj zaproponowanej struktury i dostosuj argumentację do swojej gminy, uzupełniając konkretne informacje. Do rezultatów, jakie wybierzesz, możesz dobrać wskaźnik, który twoim zdaniem właściwie odda, czy rezultat został osiągnięty.

1 Oceń sytuację w twojej gminie	Możesz użyć pytań poniżej, żeby ocenić, jakiego typu działań w zakresie ochrony dolin rzecznych i zwiększania retencji brakuje w twojej gminie. → Jakie rzeki, jeziora i mokradła znajdują się w twojej okolicy? → Jak wyglądają ich brzegi i tereny okoliczne? Czy mają naturalny charakter? Czy są porośnięte roślinnością? Czy są dostępne dla lokalnych mieszkańców? → Jaki jest stan sanitarny wody? → Czy często obserwujesz podtopienia lub susze? Czy w czasie podtopień kanalizacja deszczowa jest przeciążona (woda „wybija” ze studzienek)? → Czy na obszarach zalewowych powstają nowe budynki?
2 Skorzystaj z dostępnych źródeł informacji i istniejących dokumentów	Sprawdź, jakie dokumenty dotyczące zarządzania rzekami i ochrony środowiska obowiązują w twojej gminie. → Na stronie gminy i w BIP znajdziesz informacje o dotychczasowych dokumentach gminy, np. dotychczasowej strategii rozwoju gminy, dotychczasowego studium uwarunkowań i kierunków rozwoju. → Na geoportalu mapy.geoportal.gov.pl znajdziesz informacje o miejscowych planach zagospodarowania w twojej gminie. → W geoserwisie GDOŚ (geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/) znajdziesz formy ochrony przyrody w twojej okolicy, a w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody (crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/) uchwalone dla nich plany ochrony.

3 Napisz wniosek	Uważnie sformułuj wniosek. → Dokładnie określ swoje postulaty. → Uwzględnij konkretne potrzeby i wyzwania, które dotyczą właśnie twojego regionu. → Zbierz możliwie dużo argumentów i powołuj się na istniejące dokumenty i wiarygodne źródła danych. → Zachowaj zwięzłość tekstu.
4 Złóż wniosek	Złóż wniosek lub uwagi zgodnie z przyjętą w twojej gminie procedurą. W BIP znajdziesz informacje o terminach i formie, w jakiej należy składać wnioski.

O jakie zapisy możesz wnioskować?

Przykład 1

Wnioskuj o uwzględnienie w modelu funkcjonalno-przestrzennym rzek i potoków, stanowiących podstawę systemu powiązań przyrodniczych

Jednym z elementów modelu funkcjonalno-przestrzennego gminy jest system powiązań przyrodniczych. Rzeka jest kluczową składową [błękitno-zielonej infrastruktury](#) gminy i warto, by system powiązań przyrodniczych podkreślał jej rolę i zapewniał odpowiednią ochronę. System powiązań przyrodniczych gminy powinien być zarządzany tak, by zapewniać możliwie szeroką gamę [usług ekosystemów](#).

Wnioskuj, aby opis oraz część graficzna, która przedstawia system powiązań przyrodniczych, uwzględniała:

- rzeki, strumienie i inne ciekі oraz obszary bezpośrednio do nich przylegające, które powinny być zachowane jako korytarze migracyjne dla zwierząt;
- tereny zalewowe istniejące i do potencjalnego odtworzenia, na które rzeka może się rozlać, nie powodując zniszczeń;
- mokradła i torfowiska, które zapewniają naturalną retencję, oczyszczanie wód i akumulację węgla w torfie;
- obszary przesuszonych gleb torfowych, które wymagają ponownego nawodnienia, w celu zatrzymania procesów rozkładu torfu. Na skutek utleniania torfu uwalniany jest dwutlenek węgla, a ponowne nawodnienie osuszonych torfowisk może znacznie zmniejszyć lub zatrzymać ten efekt;
- tereny zieleni, w tym lasy, łąki i pastwiska, parki o charakterze podmokłym, które wspierają retencję;
- spójny system form ochrony przyrody, które zabezpieczają najcenniejsze tereny przyrodnicze i uniemożliwiają ich przekształcenia na inne cele.

Przykład 2

Wnioskuj o harmonijne gospodarowanie terenami nadrzecznymi i dostępną rzekę, która stanowi wizytówkę gminy

Wnioskuję o ustanowienie **celu strategicznego** dla gminy o brzmieniu: Zwiększenie ład przestrzennego w gminie ze szczególnym uwzględnieniem dostępnych obszarów nadrzecznych oraz wykorzystanie wizerunku czystej, atrakcyjnej rzeki w promocji gminy. Cel ma wymiar **społeczny, gospodarczy, przestrzenny i klimatyczno-środowiskowy**.

Uzasadnienie:

Ład przestrzenny to taki sposób zagospodarowania przestrzeni, który zapewnia przestrzenną funkcjonalność, czytelność struktur i harmonię. W kontekście obszarów nadrzecznych to np. utrzymywanie harmonijnych osi widokowych i ograniczenie zabudowy na terenach zalewowych. Zwiększenie dostępności i atrakcyjności naturalnych brzegów również sprzyja uporządkowaniu przestrzeni.

Dostępne brzegi i czystość rzeki tworzą warunki do rekreacji oraz odpoczynku nad wodą i stanowią naturalny punkt spotkań społeczności. Może to pomóc w tworzeniu sprzyjających warunków do rozwoju usług lokalnych związanych z rekreacją i wspierać lokalną ekonomię. Łączy się z tym promocja rzeki jako elementu rozpoznawalnego i wizytówki gminy, która może zwiększać potencjał turystyczny gminy i budować lokalną tożsamość.

Dodatkowo, dostęp do wody i jej zadowalające parametry jakości pełnią ważną rolę w adaptacji do zmiany klimatu w wydłużających się okresach wysokich temperatur. Brzegi rzeki stają się ważnymi miejscami ochłody dla lokalnej społeczności, a woda poprawia komfort termiczny w czasie upałów.

Wnioskuje o przypisanie do celu następujących **kierunków działań**:

- 1.** Zachowanie harmonijnych krajobrazów naturalnych i półnaturalnych, w tym naturalnych wód i mokradeł.

W **rezultacie** rzeka będzie postrzegana jako harmonijna i będzie mogła stanowić wizytówkę gminy.

- 2.** Ograniczenie możliwości wprowadzania nowej zabudowy oraz grodzenia nad rzeką, ekstensywne prowadzenie działalności na brzegach oraz ochrona terenów podmokłych. Ograniczenie możliwości grodzenia.

W **rezultacie** zagospodarowanie rzeki i obszarów przyległych będzie wspierało ład przestrzenny w gminie. Lokalna społeczność będzie miała możliwość użytkowania brzegów. Rekreacja i odpoczynek nad rzeką pozytywnie wpłyną na dobrostan lokalnej społeczności, a zapewnienie miejsca spotkań wzmocni relacje w społeczności. Społeczność będzie mogła korzystać z wody i brzegów w czasie upałów, co zwiększy jej komfort termiczny.

- 3.** Zadrzewianie brzegów oraz tworzenie przy wodach stref buforowych, ze szczególnym uwzględnieniem bagiennych stref buforowych.

W **rezultacie** wody są chronione przed spływem osadów i biogennów, a wskaźniki jakości wody mogą się poprawić. Zadrzewianie brzegów korzystnie wpłynie również na komfort termiczny mieszkańców korzystających z obszarów nad rzeką.

- 4.** Renaturyzacja koryt rzecznych przez odtwarzanie naturalnych procesów, które kształtują koryto rzeki, oraz wspieranie ich bogactwa przyrodniczego.

W **rezultacie** rzeka będzie miała zwiększoną możliwość samooczyszczania oraz będzie atrakcyjnym miejscem dla mieszkańców.

- 5.** Promowanie rzeki jako wizytówki gminy w formie obecności w logo gminy, nawiązywania w materiałach reklamowych, organizacji wydarzeń kulturalnych nad rzeką.

W **rezultacie** gmina będzie rozpoznawana jako atrakcyjny cel lokalnej turystyki rekreacyjnej. Brzegi rzeki będą chętnie użytkowane, co może wspierać lokalną ekonomię.

Mając na uwadze wnioskowany cel strategiczny, wnioskuję o następujące **ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie**:

- ochrona istniejących widoków i charakteru rzeki przez wprowadzenie zakazu zabudowy brzegów rzeki;
- utrzymanie zalewowego lub bagiennego charakteru niektórych terenów rolniczych i leśnych oraz dostosowanie do tego charakteru form produkcji rolnej i leśnej;
- wycofanie z terenów zalewowych form zagospodarowania wrażliwych na zalewanie lub podtapianie;
- przeznaczenie wybranych obszarów przylegających do wód na odtwarzanie mokradeł i stref buforowych.

Przykład 3

Wnioskuje o rzekę, która jest bezpieczna, oraz o działania mitygacyjne i adaptacyjne do zmian klimatu

Wnioskuje o ustanowienie **celu strategicznego** dla gminy o brzmieniu: Adaptacja do zmiany klimatu w gminie, ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i ochrony przed suszą. Cel ma wymiar **społeczny, gospodarczy, przestrzenny i klimatyczno-środowiskowy**.

Uzasadnienie:

Zmiana klimatu przynosi dodatkowe wyzwania w zarządzaniu przestrzenią gminy. Zwiększone ryzyko związane z zaburzeniem rytmu opadów, powodziami i suszami wymusza działania na rzecz adaptacji do zmiany klimatu.

Zachowanie terenów zalewowych, renaturyzacja rzek i zwiększenie retencji mogą przyczynić się do załagodzenia sytuacji kryzysowej w przypadku powodzi i oszczędności w kontekście zniszczeń powodziowych. Działania te mogą też łagodzić objawy suszy, pozwalając na uniknięcie strat gospodarczych.

Dodatkowo, nawadnianie osuszonych torfowisk sprzyja mitygacji zmian klimatycznych przez minimalizację emisji dwutlenku węgla.

Wnioskuje o przypisanie do celu następujących **kierunków działań**:

1. Umożliwienie rozlewania się wód wezbraniowych w sposób niepowodujący istotnych szkód.

W **rezultacie** w czasie wezbrania woda może swobodnie rozlać się na terenach zalewowych, odtworzonych terenach zalewowych lub dodatkowo zaplanowanych polderach – miejscach umożliwiających swobodne rozlewanie się wód wezbraniowych.

2. Zapewnienie retencji nadmiaru wód opadowych i ich infiltracji do gruntu na obszarze zlewni. W przestrzeni otwartej posłuży temu pełne wykorzystanie retencyjnej roli mokradeł, drobnych cieków i rowów, a także utrzymywanie trwałej okrywy roślinnej. Na terenach zabudowanych wprowadzane mogą być np. zbiorniki retencyjne, niecki infiltracyjne, muldy chłonne, rowy infiltracyjne i ogrody deszczowe. Bardzo duże znaczenie będzie miało rozszczelnianie powierzchni utwardzonych, nieprzepuszczalnych wszędzie tam, gdzie warunki wodno-gruntowe sprzyjają infiltracji wód do gruntu. W nowej zabudowie istotne będzie ograniczanie przyrostu powierzchni nieprzepuszczalnych oraz utrzymywanie wysokiego udziału powierzchni biologicznie czynnej.

W **rezultacie** w przypadku ulewnych deszczy wymienione rozwiązania nie tylko przyczynią się do ograniczenia wezbrań rzeki, ale także do zmniejszenia lub całkowitego uniknięcia podtopień na terenie zlewni.

3. Promowanie naturalnych procesów kształtujących ekosystemy w dolinie rzecznej i jej sąsiedztwie.

W **rezultacie** rzeka zyskuje bardziej naturalny przebieg, co sprzyja bioróżnorodności i zdolności ekosystemu do samopodtrzymywania się. Kiedy ekosystemy są bioróżnorodne i mają zbliżoną do naturalnej dynamikę, są odporniejsze na zmiany klimatu i świadczą wiele **usług ekosystemów**. Warto tu wskazać rolę rzek i mokradeł jako elementu łagodzącego klimat lokalny, zwłaszcza w okresach wysokich temperatur.

4. Ponowne nawadnianie przesuszonych torfowisk.

W **rezultacie** obszary te przyczyniają się do ograniczania zmiany klimatu, ponieważ osuszony torf wydziela dwutlenek węgla. Ponowne nawodnienie osuszonych torfowisk pozwala znacznie zmniejszyć ułatnianie się tego gazu cieplarnianego.

Mając na uwadze proponowany cel strategiczny, wnioskuję o następujące **ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie:**

- ochrona istniejących widoków i charakteru rzeki przez wprowadzenie zakazu zabudowy brzegów rzeki;
- utrzymanie zalewowego lub bagiennego charakteru niektórych terenów rolniczych i leśnych oraz dostosowanie do tego charakteru form produkcji rolnej i leśnej;
- wycofanie z terenów zalewowych form zagospodarowania wrażliwych na zalewanie lub podtapianie;
- przeznaczenie wybranych obszarów przylegających do wód na odtwarzanie mokradeł i stref buforowych, ze szczególnym uwzględnieniem zachowania i uwodnienia osuszonych torfowisk;
- wyznaczenie obszarów rozlewania się wód wezbraniowych i dostosowanie zagospodarowania terenu do tej funkcji;
- wprowadzenie wskaźników urbanistycznych związanych z minimalną powierzchnią biologicznie czynną dla powstających obszarów zabudowanych w gminie.

Przeczytaj, jak zakres strategii rozwoju gminy jest opisany w [ustawie](#):

Zakres strategii rozwoju gminy

Art. 10e. Elementy strategii rozwoju gminy; spójność z innymi strategiami rozwoju

1. Gmina może opracować strategię rozwoju gminy.
2. Strategia rozwoju gminy jest spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę.
3. Strategia rozwoju gminy zawiera wnioski z diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2024 r. poz. 324 i 862), przygotowanej na potrzeby tej strategii, oraz określa w szczególności:
  - 1) cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym;
  - 2) kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;
  - 3) oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia;
  - 4) model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, rozumiany jako docelowy układ elementów składowych przestrzeni, w tym:
    - a) strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych,
    - b) system powiązań przyrodniczych,
    - c) główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych,
    - d) główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej;

- 5) ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie dotyczące:
- a) zasad ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu,
  - b) zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
  - c) kierunków zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej,
  - d) zasad lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1130),
  - e) zasad lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego,
  - f) kierunków rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej,
  - g) zasad lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW,
  - h) zasad lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
  - i) zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,
  - j) zasad kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji;
- 6) obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2024 r. poz. 566), wraz z zakresem planowanych działań;

- 7) obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań;
  - 8) system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych;
  - 9) ramy finansowe i źródła finansowania.
4. Strategię rozwoju gminy sporządza się w formie tekstowej oraz graficznej zawierającej zobrazowanie treści, o których mowa w szczególności w ust. 3 pkt 4–7.

Gdzie dowiesz się więcej?

Nagranie z webinaru *Zarządzanie wodą w gminie. Ochrona przed powodzią, zapobieganie suszy*.

[Obejrzyj nagranie](#) z webinaru zorganizowanego w ramach akcji „Pytamy o zielone” z 16 października 2024 r.

- Poznasz kluczowe elementy zrównoważonego gospodarowania wodą i dowiesz się więcej o zarządzaniu rzeką w kontekście jej całej zlewni.
- Dowiesz się, jakie instytucje odpowiadają za wody w Polsce i jakie narzędzia może wprowadzać gmina, żeby zachęcać mieszkańców do zrównoważonego gospodarowania wodą opadową.
- Usłyszysz dyskusję między ekspertami a lokalnymi działaczami o ochronie mokradel i działaniu w obszarze zarządzania wodą.

Nagranie z webinaru *Reforma systemu planowania i zagospodarowania przestrzennego. Ochrona terenów cennych przyrodniczo w planie ogólnym gminy*.

[Obejrzyj nagranie](#) z webinaru zorganizowanego w ramach akcji „Pytamy o zielone” z 5 grudnia 2024 r.

- Usłyszysz, jakie zmiany wprowadza reforma systemu planowania i zagospodarowania przestrzennego.
- Dowiesz się, jak teraz będą przebiegać procesy partycypacyjne i poznasz metody udzielania się.
- Poznasz specyfikę planu ogólnego i zobaczysz przykłady wniosków, które można do niego składać, by chronić obszary otwarte przed zabudową.
- Zobaczysz przykład wniosku uczestniczki akcji „Pytamy o zielone” i dowiesz się, na co warto zwracać uwagę, pisząc taki wniosek. Zwróć uwagę na przykłady postulatów, które mogą zostać wpisane w strategię rozwoju gminy.

Nagranie z webinaru *Formy ochrony przyrody – jaką mają funkcję w adaptacji do zmian klimatu? Jak interweniować w ich zakresie?*

[Obejrzyj nagranie](#) z webinaru zorganizowanego w ramach akcji „Pytamy o zielone” z 17 marca 2025 r.

- Poznasz specyfikę poszczególnych form ochrony przyrody – od parków narodowych przez rezerваты i obszary Natura 2000 po użytki ekologiczne.
- Usłyszysz więcej o planach ochrony uchwalanych dla form ochrony przyrody i dowiesz się, jak można się zaangażować w ich tworzenie.
- Dowiesz się, jak wnioskować o ustanowienie pomnika przyrody i jakie inne działania możesz podjąć dla ochrony lokalnej przyrody.

Doczytaj więcej

1. Słowniczek przydatnych pojęć związanych z adaptacją do zmiany klimatu.
uslugiekosystemow.pl/slowniczek
2. Publikacja *Między suszą a powodzią*. Dowiesz się z niej, jak zagospodarowanie terenu wpływa na ryzyko powodziowe i dotkliwość suszy. Poznasz praktyki, które zwiększają retencję wody opadowej na terenach wiejskich.
sendzimir.org.pl/projekty/miedzy-susza-a-powodzia/miedzy-susza-a-powodzia-jak-zatrzymywac-wode-w-krajobrazie
3. Broszury instruktażowe dotyczące zwiększania retencji w krajobrazie. Znajdziesz w nich praktyczne wskazówki, jak tworzyć ogrody deszczowe, niecki retencyjne i przepuszczalne nawierzchnie.
sendzimir.org.pl/publikacje/broszury-instruktażowe-dot-zwiekszenia-retencji-krajobrazowej
4. Seria filmów edukacyjnych o wodzie w krajobrazie. Usłyszysz w nich, czym jest błękitno-zielona infrastruktura oraz jak dobrać i stworzyć rozwiązania retencyjne w ogrodzie.
sendzimir.org.pl/projekty/miedzy-susza-a-powodzia/seria-filmow-miedzy-susza-a-powodzia
5. Poradnik dotyczący planów ogólnych gminy i składania wniosków chroniących tereny otwarte. Dowiesz się z niego, jak ten nowy dokument wpłynie na zagospodarowanie terenu dookoła ciebie, i poznasz sposoby, jak możesz zaangażować się w jego tworzenie.
pytamyozielone.org/baza-wiedzy/poradnik-pytamy-o-zielone-reforma-planowania-przestrzennego

Dowiedz się więcej o akcji „Pytamy o zielone” na [stronie akcji](#), [profilu Facebook](#) i [stronie Fundacji Sendzimira](#), operatora akcji.

Poradnik powstał w ramach akcji „Pytamy o zielone” prowadzonej przez Fundację Sendzimira dzięki wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności oraz European Climate Foundation.

Poradniki w ramach akcji powstają dzięki wsparciu European Climate Foundation.